

Дослідження поточної ситуації із публічними закупівлями харчових продуктів для шкіл/ дитячих садочків (SWOT-аналіз) задля введення органічних харчових продуктів у меню шкіл/ дитячих садочків України

Станом на: 22.02.2022 р.

Виконавці: Наталія Чоловська (ЛМГО «Екотерра»), Олексій Качковський (НВО «Інститут Органічного Виробництва»), робоча група з впровадження органічного харчування в школах і дитячих садочках України, об'єднання ключових учасників органічного сектору України «Органічна ініціатива»

Дослідження проведено за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), www.qftp.org.

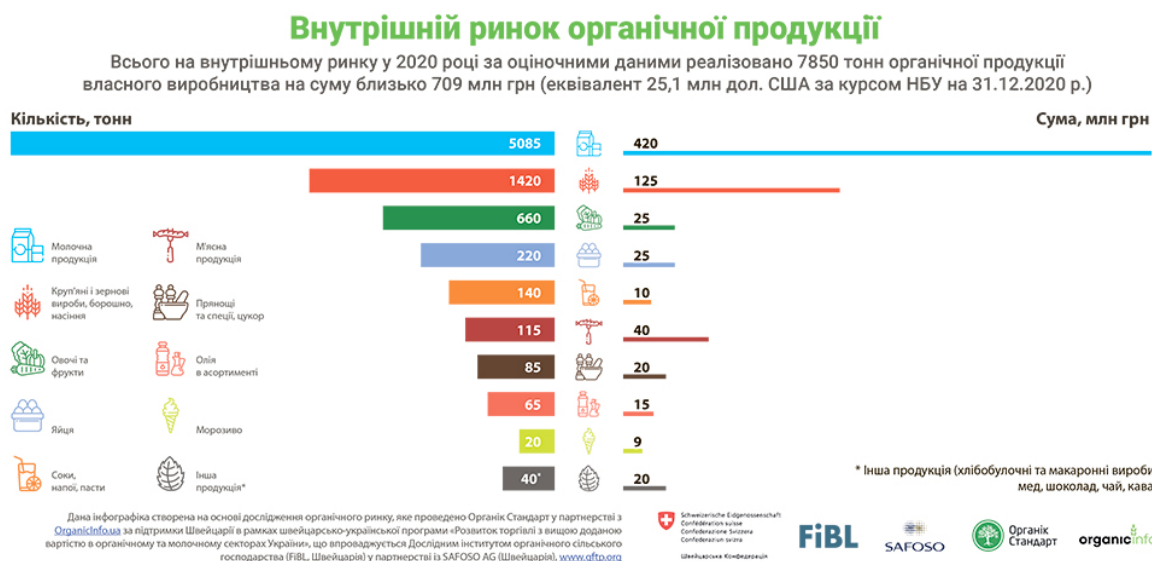
Зміст

Вступ	1
Опис дослідження	3
Результати дослідження	7
SWOT-аналіз	8
Висновки	10
Рекомендації щодо впровадження органічних сертифікованих продуктів у шкільне харчування	11

Вступ

За результатами моніторингу органічного ринку 2020 року, що проводився Міністерством економіки України на основі даних, отриманих від органів іноземної сертифікації, які сертифікували органічне виробництво та обіг органічних продуктів в Україні, загальна площа сільськогосподарських земель, зайнятих під органічним виробництвом, складає 462 225 га, а кількість органічних операторів – 549, з яких – 419 сільськогосподарські виробники. Загальний обсяг експорту органічної продукції з України в 2020 році склав 332 000 т, вартість якого – 204 млн доларів США. Україна посіла 4 місце серед найбільших країн-експортерів органічної продукції до ЄС у 2020 році. Всього на внутрішньому ринку у 2020 році за оціночними даними реалізовано 7 850 т органічної продукції власного виробництва (без врахування імпортованої продукції) на суму близько 709 млн гривень (еквівалент 25,1 млн доларів США). На першому місці за рівнем споживання вже не перший рік впевнено тримається молочна продукція. Вона складає майже 65% усього обсягу споживання органічної продукції. Друге місце за рівнем споживання (18%) посідають круп'яні та зернові вироби, борошно і насіння. Найбільший попит у цій категорії на пластівці та крупи. У 2020 році суттєво зросло споживання органічних яєць та олійних

виробів. Дані щодо внутрішнього ринку та експорту органічної продукції України взято із Дослідження органічного ринку України 2019-2020¹.

Одним зі способів зробити органічні продукти більш доступними для широкого кола споживачів, зокрема для дітей, є постачання органічних продуктів у державні заклади харчування, а саме в їдальні освітніх закладів. Задля просування здорового і сталого харчування в закладах освіти багато країн вже встановили обов'язкові критерії для публічних закупівель сталих продуктів харчування, зокрема органічних продуктів, та успішно забезпечують органічними продуктами різні заклади громадського харчування у супроводі з освітньою діяльністю щодо популяризації органічного сільського господарства. Завдяки програмі органічного шкільного харчування в країнах Європейського Союзу школярі мають можливість смакувати органічними фруктами, овочами, молоком і молочними продуктами і водночас вивчати, що таке органічне сільське господарство, які його відмінності та переваги. Поєднання органічного харчування та освітнього процесу – це ефективний спосіб привити дітям звичку здорового харчування та зробити вагомий внесок у становлення свідомого споживача. Програма органічного шкільного харчування ЄС передбачає, що кожна країна надаватиме пріоритет постачанню органічних продуктів харчування шляхом встановлення критеріїв щодо органічної продукції у процедурі закупівель. Так, наприклад, у Швеції школи на 50% забезпечені органічними продуктами через систему публічних закупівель, а у Фінляндії використання органічного молока у школах та садочках субсидується державою і складає 22%, загалом було спожито 2,5 млн літрів органічного молока.

У 2020 році в Україні розпочалася [реформа системи харчування у закладах освіти](#). Наразі це комплекс

¹Дослідження органічного ринку України було проведено ТОВ «Органік Стандарт» у партнерстві з OrganicInfo.ua, починаючи з 2016 року за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з високою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія). Завантажити дослідження можна за посиланням: https://organicinfo.ua/Market_study_2019-2020_web.pdf

заходів, метою яких є зміна системи харчування – від норм споживання, технологічних процесів, підходу до закупівлі продуктів, послуг харчування та обладнання харчоблоків до поведінкових аспектів і суспільного сприйняття та розуміння здорового харчування й корисних харчових звичок. Розробку та імплементацію реформи системи харчування в закладах освіти України започатковано з ініціативи першої леді Олени Зеленської. Реформу здійснюють профільні міністерства – освіти і науки, охорони здоров'я, економіки, окремі державні установи – Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Централізована закупівельна організація Державна установа «Професійні закупівлі», Державне підприємство «Прозорро», Центр громадського здоров'я МОЗ, Антимонопольний комітет України. Реформа відбувається за підтримки міжнародних партнерів.

В реформі особливе місце займає просування споживання органічної сертифікованої продукції. Згідно з підписаним [меморандумом](#) між посольством Швейцарії, першою леді України та іншими партнерами щодо реформи харчування у закладах освіти за підтримки Швейцарії в рамках [швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України»](#) запланована діяльність, головна ціль якої – реалізувати пілотний проект із введення органічних продуктів декількох навчальних закладах України. Дана діяльність впроваджується об'єднанням ключових учасників органічного сектору України [«Органічна ініціатива»](#), а саме робочою групою «Впровадження органічного харчування в школах і дитячих садочках України» і першим кроком на шляху до цієї цілі – проведення дослідження поточної ситуації із публічними закупівлями харчових продуктів для шкіл/ дитячих садочків в Україні.

12 листопада 2021 року, під час четвертого регіонального форуму «Реформа системи шкільного харчування» відбулася презентація результатів Всеукраїнського дослідження «Знання, ставлення та практика щодо здорового харчування та реформи шкільного харчування серед дітей, батьків, управлінців та працівників закладів освіти», що проводилося серед 750 сільських, селищних та міських громад України. Одним із запитань дослідження було – «Чи хотіли б Ви, щоб у харчуванні дітей у Вашому закладі освіти були органічні сертифіковані продукти?», на яке майже 60% респондентів відповіли «Так». Висловити своє чітке «хочу» – є першим кроком до змін на краще, а саме – до забезпечення дітей якісною органічною продукцією.

Опис дослідження

Мета – створення передумов для введення органічних харчових продуктів у меню шкіл/ дитячих

садочків України.

Ціль – резюме поточної ситуації та правильне структурування всієї наявної інформації для розробки стратегії впровадження органічних продуктів у харчування в школах та дитячих садках державної форми власності в Україні.

Цільова аудиторія:

- виробники органічної продукції;
- постачальники продукції шкіл;
- органи державної влади (Департамент освіти ОДА)
- органи місцевої влади, (голова ОТГ, відділ освіти ОТГ).
- директори садочків та шкіл.

Методи дослідження: інтерв'ю (фізичні та онлайн), онлайн опитування, робочі зустрічі, SWOT-аналіз.

Формати дослідження: інтерв'ю під час фізичних зустрічей, телефонних розмов, онлайн-зустрічей, онлайн-опитування.

Для проведення фізичних зустрічей були обрані Львівська та Полтавська області, оскільки саме в цих областях були започатковані обласні програми щодо підтримки органічного виробництва:

- Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області (Фінансова підтримка суб'єктів господарювання у сфері органічного виробництва у вигляді відшкодування вартості сертифікованого органічного виробництва);
- Програма розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2027 р., яка передбачала компенсацію у розмірі 40% вартості поставленої органічної продукції дитячим дошкільним та шкільним, медичним та соціальним закладам області на умовах тендерної закупівлі.

Крім того, саме у цих областях сконцентрована належна кількість виробників органічної продукції різних продуктових категорій. Див. рис. 1.

Рис. 1. Органічна карта України станом на 31.12.2020 р.

В серпні-вересні 2021 року відбулися наступні фізичні зустрічі відбулися:

1. Львів (10 серпня 2021 року), Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації;
2. Львів (12 серпня 2021 року), ДНЗ №18 міста Львів;
3. Львівська область (10 серпня 2021 року), Сокальська територіальній громада, відділ освіти Сокальської районної державної, ДНЗ №1, №9, №5 міста Сокаль;
4. Полтава (30 вересня 2021 року) департамент агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації;
5. Полтавська область (30 вересня 2021 року), Котелевська селищна рада Полтавського району Полтавської області.

Загальна кількість фізичних зустрічей – 5, під час яких було опитано 9 осіб.

Крім фізичних зустрічей були проведені телефонні розмови:

1. Управління освіти Полтавської ОДА – 1 спеціаліст;
2. Департамент освіти Полтавської міської ради – 1 спеціаліст.

Див. Додаток 1 і Додаток 3.

Організовано та проведено онлайн-зустріч із виробниками органічної продукції (02.12.2021 р.). Див. Додаток 4. Посилання на відео-запис зустрічі:

<https://drive.google.com/file/d/15DAsGeGnZ1Mx5kDsHRX59xVm20cOuO4B/view?usp=sharing>

В онлайн-зустрічі взяли участь наступні виробники органічної продукції:

1. ТОВ «Старий Порицьк» (Волинська обл.);
2. ТОВ «Агрофірма Поле» (Черкаська обл.);
3. ТОВ «Дунайський аграрій» (Одеська обл.);

4. ТОВ «Скви́рський комбінат хлібопродуктів» (Київська обл.);
5. ФГ «Еко-Маяк» (Полтавська обл.);
6. ПСП ім. Т. Г. Шевченка «Аснова Холдінг» (Київська обл.).

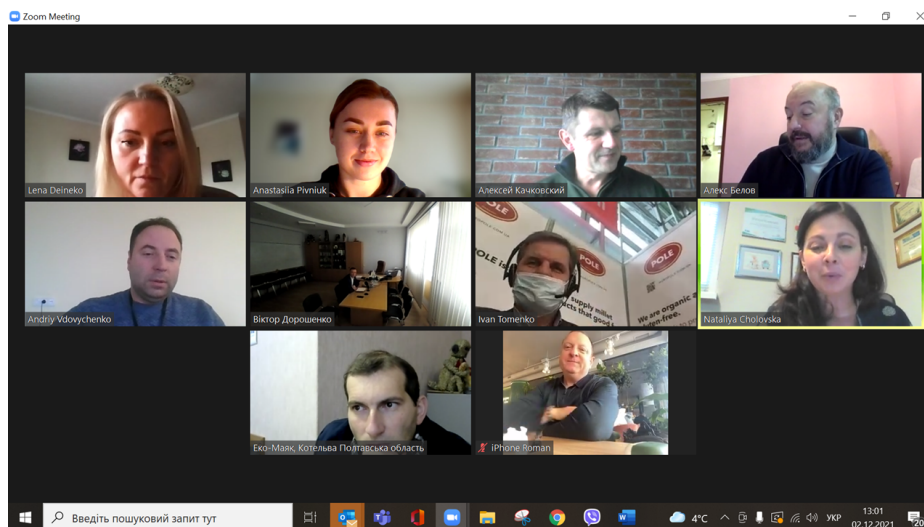

Рис. 2. Онлайн-зустріч із виробниками органічних харчових продуктів

В грудні 2021 року було проведено онлайн-опитування серед ключових виробників органічної продукції (див. Додаток 2). В опитування взяли участь сертифіковані виробники Полтавської, Житомирської, Волинської та Черкаської областей:

1. ТОВ «Агрофірма Поле» (Черкаська обл.)
2. ТОВ «Органік Мілк», ТОВ «Органічний м'ясний продукт», ФГ «Домашня курочка» (Житомирська обл.)
3. ТОВ «Старий Порицьк» (Волинська обл.)
4. Агропромислова група Арніка (Полтавська обл.)
5. ТОВ «Укролія» (Полтавська обл.)

Результати дослідження

В ході дослідження було з'ясовано:

1. В Україні існує кілька схем постачання продукції у державні школи та дитячі садочки:
    - Постачальник-виробник/постачальник-посередник продукції;
    - Кейтерингова компанія;
    - Комунальне підприємство («Школярик»).
  2. Усі державні закупівлі здійснюються через офіційний майданчик електронної системи публічних закупівель України ProZorro та регулюються Законом України № 922-VIII від 25.12.2015 «Про публічні закупівлі» (редакція станом на 05.12.2021). Для здійснення публічних закупівель повинно бути не менше 3-х претендентів. В залежності від обсягу закупівель вони можуть двома способами: за спрощеною системою через Електронний каталог Prozorro Market (до 50 тис. грн.); відкриті торги (більше 50-ти тис. грн.).
  3. Проведення публічних закупівель для шкіл та дитячих садочків здійснюється в залежності від величини громади різними посадовими особами. У великих містах – це районні адміністрації (відділи освіти). У малих об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) – директори державних шкіл та дитячих садочків. Основним критерієм в обранні переможця тендеру залишається ціновий критерій (найнижча ціна) В залежності від величини ОТГ (місто чи село) є різниця у ціні на харчування.
  4. Система публічних закупівель України ProZorro також планує розробку нецінових критеріїв за параметрами Зелених публічних закупівель ЄС (англ. Green Public Procurement), що створені, для полегшення закупівлі державними органами товарів, послуг і робіт, та завдають меншої шкоди навколишньому середовищу.
  5. Необхідне доповнення нецінових критеріїв пунктом – «Органічний продукт» з відповідною законодавчою базою.
  6. Згідно з проведеним анкетуванням (Додаток 1) виробники органічної продукції мало знайомі з електронною системою публічних закупівель України ProZorro, лише 1 із 6-ти опитуваних вказав про досвід роботи з системою. Водночас усі зазначили, що бачать потенціал у розвитку внутрішнього ринку. Серед перепон участі у публічних закупівлях виробники не впевнені що отримають гарантований дохід, відсутність фокусу на органічному харчуванні та лобізм від конвенційних виробників, не знайомі особисто, як працює система публічних закупівель. На думку виробників для впровадження органічної продукції у системі харчування шкіл та дитячих садочків необхідно: внесення змін на законодавчому рівні; впровадження Державної політики, щодо підтримки виробників органічної продукції; впровадження органічних продуктів у раціон харчування (на рівні законодавчої ініціативи та/чи рекомендацій) та пільгове оподаткування органічної продукції при публічних закупівлях; орієнтація на виключно органічну продукцію для харчування дітей.
  7. На сьогоднішній день питання безпечності продукції, що потрапляє в систему дитячого харчування можна поставити під сумнів, адже підтверджуючі документи якості продукції містять загальну інформацію про продукт і не гарантують відсутності залишків пестицидів (у зв'язку з дороговартісними аналізами та складністю їх виконань такі аналізи не проводяться). У цьому випадку сертифікована органічна продукція має вищий рівень контролю (додатково контролюються залишки пестицидів) та кращу прослідковуваність.
  8. Органічна продукція має вищу ціну, тому не може конкурувати з конвенційною продукцією.
  9. Впровадження органічної продукції у державну систему харчування шкільних та дошкільних закладів можливе за умови внесення змін у законодавстві.
- (9) (1) (2) (3) (4)

SWOT-аналіз

На основі отриманої інформації був здійснений SWOT-аналіз поточної ситуації із публічними закупівлями харчових продуктів для шкіл/ дитячих садочків з акцентом на введенні органічних харчових продуктів у меню шкіл/ дитячих садочків України.

<p>Слабкі сторони (проблеми) введення органічних харчових продуктів у публічні закупівлі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність нецінового критерія «органічні продукти» в електронній системі для публічних закупівель «Prozorro». 2. Ціновий критерій є вирішальними в «Prozorro». 3. Логістика: складна і дорога логістика постачання харчування у віддалені райони (проблема для виробників-постачальників). 4. Обмежені бюджети закупівельників (ОТГ, невеликі міста у порівнянні з великими багатими містами, як Київ (прогнозовано, що їм буде складніше постачати більш дорогі органічної продукції в школи/ садочки) 5. Відсутність державної політики щодо підтримки впровадження органічного харчування в школах/ садочках (наприклад, у порівнянні з ЄС, де в Плані дій з розвитку органічного виробництва ЄС встановили, що Європейська Комісія включатиме органічні продукти в мінімальні обов'язкові критерії щодо публічних закупівель сталих продуктів харчування, які розроблятимуться в рамках нормативно-правової бази щодо сталих продовольчих систем до 2023 року – дія 3, також див. дію 4 https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2021/05/Organic-action-plan-UA.pdf) 6. Різні схеми постачання: відсутність єдиної схеми забезпечення їдалень шкіл/ садочків харчовими продуктами, а існують кілька схем, які не підходять для постачання органічної продукції. 8. Відсутність єдиної системи прийняття рішень щодо закупівель для шкіл/садочків. У різних регіонах – різні заклади приймають рішення, і в нас виникають кілька різних цільових аудиторій. 9. Відсутність компетенцій щодо органічної продукції у різних цільових аудиторіях, які приймають рішення щодо закупівель. 10. Відсутність компетенції у постачальників щодо органічної продукції. 11. Обмеженість асортименту органічної продукції. (дефіцит певних ключових категорій – 	<p>Сильні сторони (переваги) введення органічних харчових продуктів у публічні закупівлі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здоров'я та забезпечення імунітету молодшої нації України завдяки тому, що органічної продукції є більш здоровими, корисними, тощо згідно досліджень 2. 100% гарантована прослідковуваність та більший рівень контролю продукції для дітей. Якщо будуть органічної продукції в школі, то діти будуть отримувати гарантовано прослідковані продукти. 3. Розвиток органічного ринку – збільшення кількості виробників, переробників, постачальників органічної продукції. 4. Створення здорової конкуренції між виробниками, переробниками, постачальниками органічної продукції, що призведе до здешевлення та більшої доступності органічної продукції. 5. Північні регіони країни із достатньою концентрацією органічних виробників і продукції для забезпечення базового асортименту органічної продукції для постачання в школи/ садочки відповідного регіону.
---	--

<p>м'яса (яловичина, птиця), риби, овочів, бакалії, масло, молоко і молочні продукти тощо).</p> <p>12. Мала кількість виробників однієї категорії органічної продукції, щоб відбувся тендер.</p> <p>13. Незацікавленість та відсутність розуміння в органічних виробників щодо участі</p> <p>14. Відсутність місць для зберігання органічної продукції (сховищ), що відповідають НАССР.</p>	
<p>Загрози для введення органічних харчових продуктів у публічні закупівлі</p> <p>1. Тиск з боку Антимонопольного комітету України щодо ціни органічної продукції, що закуповуватиметься шляхом публічних закупівель.</p> <p>2. Малі бюджети закупівельників, що неспроможні доплачувати націнку за органічну продукцію – і вони не збільшаться (ОТГ, міста не зможуть дозволити органічні продукти).</p> <p>3. На законодавчому рівні не буде підтримки/привілеїв, преференцій для органічних виробників-постачальників для забезпечення органічних продуктів харчування в школах/садочках – не буде держпрограм для впровадження (держпрограма – не буде цікавіша ніж звичайний експорт)</p> <p>4. Певні регіони країни із недостатньою концентрацією органічних виробників і продукції для забезпечення базового асортименту органічної продукції для постачання в школи/садочки відповідного регіону.</p> <p>5. Погана логістика певних виробників-постачальників та небажання займатися питаннями логістики..</p> <p>6. Певні важливі цільові аудиторії, які приймають рішення щодо тендерів, не будуть розуміти цінності закупівель органічної продукції для шкіл/садочків, будуть противниками.</p> <p>7. Підміна органічної продукції іншими неорганічними продуктами (наприклад, в процесі постачання до їдальні, підміна продукції на місцях).</p> <p>8. Відсутність повного необхідного асортименту органічної продукції в найближчому майбутньому. (якщо не вистачає всіх інгредієнтів – то не можна зробити органічний борщ)</p> <p>9. Органічні виробники так і не захочуть брати участь в публічних тендерах.</p> <p>10. Не виникне зацікавлених в постачанні органічної продукції структур (наприклад, РЦ,</p>	<p>Можливості (перспективи) введення органічних харчових продуктів у публічні закупівлі</p> <p>1. Створення держпрограми на високому рівні щодо впровадження органічної продукції в школи/садочки на основі існуючого досвіду (наприклад, країн ЄС тощо).</p> <p>2. Створення закону України про харчування дітей до 6 років лише органічної продукції (що не можна годувати в садочках конвенційною їжею).</p> <p>3. Органічні продукти – мінімальні обов'язкові критерії щодо публічних закупівель сталих продуктів харчування для шкіл.</p> <p>4. Всі важливі цільові аудиторії, що приймають рішення щодо закупівель, будуть чітко розуміти та вмотивовані щодо вибору органічної продукції для харчування школах/садочках.</p> <p>4. Антимонопольний комітет України буде контролювати, щоб органічної продукції були в пріоритеті державних закупівель для шкіл/садочків.</p> <p>5. Державна програма підтримки для тих учасників виробничо-збутового ланцюга, в т.ч. органічних виробників тощо, які постачають органічної продукції в школи/ садочки.</p> <p>6. Збільшення внутрішнього ринку органічної продукції, збільшення кількості виробників, долі споживання, продукції, площі земель</p> <p>7. Забезпечення гарантованими довготривалими (річними) контрактами невеликих та середніх органічних виробників і переробних підприємств – покращення збуту органічних продуктів (державні програми будуть кращими для органічних виробників, ніж експортні перспективи).</p> <p>8. Більше дітей України матимуть доступ до органічного харчування, у тому числі діти малозабезпечених сімей.</p> <p>9. Завдяки органічній продукції в їдальнях шкіл/садочків різні категорії українських сімей будуть вмотивовані харчуватися органічної продукції також і вдома.</p>

<p>кластерів, логістичних ланцюгів тощо).</p> <p>11. Органічні виробники працюватимуть виключно на експорт.</p>	<p>10. Підвищення рівня обізнаності українців про органічні продукти.</p> <p>11. Покращення іміджу українських органічних виробників на міжнародному ринку як соціально відповідального та високо контрольованого виробника-постачальника органічної продукції на державному рівні.</p> <p>12. Успішні пілотні проекти в одних регіонах – сприяють пілотним в інших регіонах</p>
---	--

Висновки

Висновками даного дослідження стали відповіді на 10 ключових запитань:

1. Подивіться на сильні сторони впровадження органічних сертифікованих продуктів (надалі – ОСП) в школах/садочках: які конкурентні переваги слід зміцнювати та розвивати? Перевага ОСП у її 100%-ій гарантованій прослідкованості та безпечності для дітей. Якщо будуть ОСП в школах/ дитячих садочках, то діти будуть отримувати гарантовано прослідковувані продукти. Це може бути основним меседжем при комунікації зі споживачами. Формування здорової імунної системи дітей через здорове харчування.

2. Які сильні сторони / переваги ОСП не такі очевидні для ЦА? Які сильні сторони потребують більш ефективної комунікації? Здоров'я та забезпечення імунітету молоді нації України завдяки тому, що ОСП є більш здоровими, корисними, тощо згідно досліджень. 100% гарантована прослідковуваність та безпечність продукції для дітей у порівнянні з неорганічними продуктами. Якщо будуть ОСП в школах/ дитячих садочках, то діти будуть отримувати гарантовано прослідковувані продукти. Створення здорової конкуренції між виробниками, переробниками, постачальниками органічної продукції, що призведе до здешевлення та більшої доступності ОСП в Україні.

3. Подивіться на можливості збільшення введення ОСП у школах/ садочках: Що необхідно зробити, щоб у максимально короткий термін реалізувати ці можливості? Створення закону України про харчування дітей до 6 років лише ОСП, тим самим, заборонивши годування в садочках конвенційною (неорганічною) їжею. Створення державної програми на високому рівні щодо впровадження ОСП в школи/садочки на основі існуючого досвіду (наприклад, країн ЄС тощо). Мінімальні вимоги до публічних закупівель. Дотації школам, які закуповують органічне молоко.

4. Як для швидко та ефективного введення ОСП в школи та садочки використовувати сильні сторони ОСП? Просвітницька робота з батьками дітей. Створення спільноти та адвокатів бренду органічної продукції.

5. Подивіться на слабкі сторони: як мінімізувати вплив слабких сторін? Внесення у систему публічних закупівель «Prozorro» у нецінові критерії, поняття «органічний сертифікований харчовий продукт». Розробка державної політики щодо підтримки впровадження органічного харчування в школах/ садочках (наприклад, у порівнянні з ЄС, де в Плані дій з розвитку органічного виробництва ЄС встановили, що Європейська Комісія включатиме органічні продукти в мінімальні обов'язкові критерії щодо публічних закупівель сталих продуктів харчування, які розроблятимуться в рамках нормативно-правової бази щодо сталих продовольчих систем до 2023 року – дія 3, також див. дію 4 <https://organicinfo.ua/wp-content/uploads/2021/05/Organic-action-plan-UA.pdf>). Сприяння у створенні організацій, які офіційно займаються цією темою в Україні. Проведення інформаційних компаній для

підвищення компетенцій щодо органічної продукції у різних цільових аудиторіях, людей що приймають рішення щодо закупівель., батьків, постачальників та ін. Розвиток органічного виробництва в регіоні для забезпечення необхідної кількості органічних виробників – учасників тендеру (не менше 3-х). Формування асортименту органічної продукції через поступове впровадження органічної продукції у харчування у школах/ садочках та роботу з виробниками у регіонах (з метою подолання дефіциту на певні ключові категорії, таких як: м'ясо (яловичина, птиця, риба, овочі, бакалія, молочні продукти. Забезпечення навиків та знань у виробників органічної продукції достатніх для участі у державних закупівлях (дитячі садочки, школи, санаторії, лікарні тощо). Створення логістичних центрів та складів, що відповідають системі НАССР, у регіонах для зменшення витрат на логістику.

Рекомендації щодо впровадження органічних сертифікованих продуктів у шкільне харчування

1. Внесення змін на законодавчому рівні, щодо пріоритетності органічної продукції у системі дитячого харчування із залученням усіх зацікавлених сторін (Антимонопольний комітет України, Держпродспоживслужба та інші компетентні органи).
2. Розробка стратегії та політики держави щодо розвитку органічного виробництва в Україні з акцентом на присутність органічних продуктів у системі державних закупівель.
3. Внесення змін у публічні державні закупівлі, із доповнення «нецінових критеріїв» поняттям – сертифікована органічна продукція з долученням органічного законодавства.
4. Розробка поетапної системи введення органічної продукції у систему дитячого харчування на рівні садочка, школи.
5. Розробка державної програми компенсації частини затрачених коштів ОТГ, які розпочали вводити органічні продукти у місцеві школи та садочки.
6. Проведення національної адвокаційної кампанії щодо необхідності впровадження органічної продукції у систему дитячого та шкільного дитячого харчування (школа, садочок).
7. Ціновий критерій зазвичай стоїть одним з перших бар'єрів, який заважає входженню органічної продукції на загальних підставах у систему державних закупівель. Порівняльні характеристики неорганічної та органічної продукції, можуть подекуди розвінчати ці перешкоди. Дієвим аргументом можуть бути також наукові дослідження, які демонструють негативний вплив залишків пестицидів (присутніх у неорганічній продукції) на здоров'я людей та особливо дітей, які є групою ризику.
8. У разі внесення законодавчих змін, щодо пріоритетності органічної продукції у публічних закупівлях та узгодження (гармонізація) законодавства України «Про Захист економічної конкуренції» вдасться зменшити ризик пов'язаний з оскарженням публічних закупівель, тиском на людей, що приймають рішення (готують та подають запит на проведення тендеру по забезпеченню харчуванням, придбанням продукції, державних дошкільних та шкільних закладів освіти на рівні міста, ОТГ. Розробка державної програми компенсації коштів витрачених на введення органічної продукції у систему дитячого харчування (школи, садочки) на рівні ОТГ. За умови дієвої адвокаційної кампанії, яка б дала зрозуміти у чому полягає цінність впровадження органічної продукції у систему дитячого харчування, можна розраховувати також на доплату з боку батьків. Інформування людей, що приймають рішення про європейські практики впровадження органічного харчування та особливості виробництва органічної продукції.
9. Необхідно створити мережу розподільчих центрів для стабільності ланцюгів постачання на місцевому та регіональному рівні, що сприяло б зростанню та покращенню ефективності для малого та середнього органічного бізнесу. Створення та посилення Департаментами агропромислового розвитку ОДА регіональних програм підтримки органічного виробництва,

допоможе збільшити частку нових органічних виробників за необхідними напрямками (молочне виробництво, тваринництво, овочівництво і т. д.). Сприяння кооперації (кластеризації) виробників, постачальників, розподільчих центрів тощо для формування достатнього об'єму необхідної продукції.

10. Формування адекватних умов для розвитку внутрішнього українського ринку органічної продукції.
11. Ініціювання відповідних державних програм, для підтримки та розвитку внутрішнього органічного ринку допоможе перетворити загрози на можливості бізнесу та на джерела зростання введення ОСП.
12. Для того, щоб захиститися від загроз у максимально короткий термін слід знайти зацікавлену політичну силу та державні структури, які захотіли б зробити цю тему пріоритетною. Підняти та розвинути у суспільстві думку щодо необхідності впровадження органічної продукції у систему дитячого та шкільного харчування через адвокаційну кампанією

